

بررسی تاثیر آموزش اصول بهداشت فردی به دانش آموزان بر آگاهی و عملکرد خانوادهايشان در شیراز ۱۳۸۲

نویسندگان: سعید سبحانیان، کارشناس ارشد پرستاری، عضو هیات علمی دانشکده علوم پزشکی چهرم
لیلی مصلی نژاد، کارشناس ارشد پرستاری، عضو هیات علمی دانشکده علوم پزشکی چهرم

چکیده:

سلامتی مردم هر جامعه به عنوان مهمترین شاخص و عامل پیشرفت و بقای جامعه است و زمانی این مهم بدست می آید که تک تک اعضا اجتماع با رعایت اصول بهداشت آنرا تضمین نمایند از طرف دیگر رعایت اصول بهداشتی نیز مستلزم آگاهی و عمل به آن است و در اینجاست که اهمیت آموزش بهداشت در سطح جامعه مشخص می گردد. با توجه به اهمیت آموزش بهداشت و ارتباط آن با توزیع نیروی انسانی، این مطالعه باهدف بررسی تاثیر آموزش اصول بهداشت فردی به دانش آموزان بر آگاهی و عملکرد خانواده ایشان در منطقه شهرک سجادیه شیراز انجام شد. این پژوهش یک مطالعه نیمه تجربی است که در آن از ۱۶۰ نفر از والدین دانش آموزان پسر مقطع اول و دوم راهنمایی شهرک سجادیه و از طریق نمونه گیری آسان انجام گرفته است ۸۰ نفر در دو گروه شاهد و مورد در (هر گروه ۴۰ نفر پدر و ۴۰ نفر مادر) جهت انجام تحقیق مذکور انتخاب شدند. ابزار گرد آوری داده ها را فرم پرسشنامه دو مرحله ای (قبل و پس از آموزش) تشکیل داده است که حاوی اطلاعات مربوطه به میزان آگاهی و عملکرد خانواده می باشد. جهت تحلیل داده ها از روشهای آماری توصیفی در تعیین توزیع داده ها و از آمار استنباطی جهت بررسی ارتباط بین متغیرهای پژوهش استفاده شده است، نتایج پژوهش نشان داد که آموزش به دانش آموزان باعث افزایش آگاهی و بهبود در نحوه عملکرد بهداشتی والدین آنها با اختلاف معنی دار ($P < 0.05$) نسبت به گروههای شاهد شده است.

واژگان کلیدی: تاثیر آموزش، اصول بهداشت فردی، آگاهی، عملکرد

مقدمه:

تندرستی بهداشت فردی است که طبق تعریف عبارتست از (هنر بکار بستن دستوراتی که سلامتی را موجب می شود) (۴) جهت دستیابی به سلامت فردی می بایست واحدهای کوچک اجتماعی که همانا خانواده ها می باشند این اصول را آموخته و عمل کنند آمار منتشره مبین آن است که نسبت افراد متخصص و کاردان در زمینه فنون بهداشتی به جمعیت در استان فارس بسیار کم می باشد با توجه به الزام مشارکت مردمی در خصوص مسائل بهداشتی خودشان و شروع آن از خانواده ها و همچنین کمبود نیروی انسانی متخصص، پژوهشگر بر آن شد که بانجام تحقیقی تاثیر آموزش اصول بهداشتی فردی به دانش آموزان را بر آگاهی و بهبود در عملکرد بهداشتی خانواده هایشان مورد بررسی قرار دهد.

مواد و روشها:

این مطالعه یک پژوهش نیمه تجربی است که به منظور بررسی تاثیر آموزش اصول بهداشت فردی به دانش آموزان در تغییر میزان آگاهی و نحوه عملکرد بهداشت فردی خانواده هایشان انجام گردیده است جمعیت مورد مطالعه در این پژوهش ۱۶۰ نفر از خانواده دانش

از آرزوهای بزرگ انسان که شعله هایش میلیاردها سال وجودش را فراگرفته غلبه بر بیماریها وسوانح گوناگون است که از همان اوانی که خود ومحیطش را شناخت برای رسیدن به سلامتی و ارتقاء آن کوشید (۱). جهت دست یابی به این هدف مهم در زندگی می توان از روشهای مختلف استفاده کرد که یکی از اساسی ترین این روشها آموزش بهداشت است آموزش بهداشت سطح اطلاعات مردم را بالا می برد و به آنها امکان می دهد تا با به کارگیری اصول یادگرفته شده در آسایش بیشتری زندگی کنند (۲).

مردم باید از نیازهای بهداشتی خود آگاهی یافته و بواسطه مشارکت در امر آموزش بهداشت به ارتقاء آن کمک کنند بهداشت جهانی زمانی بهبود خواهد یافت که مردم خود در برنامه ریزی و اجرا وپرداختن به بهداشت مسائل بهداشتی خویش مشارکت نمایند البته این امر ناگهانی به وقوع نخواهد پیوست (۳)

بنابراین هر قدمی که امروز برداشته می شود بذری است که در آینده نتیجه مطلوبش مشخص خواهد شد. و سلامت جوامع مختلف را به سطح بالاتری ارتقاء خواهد داد. لازم به اشاره است که الفباء

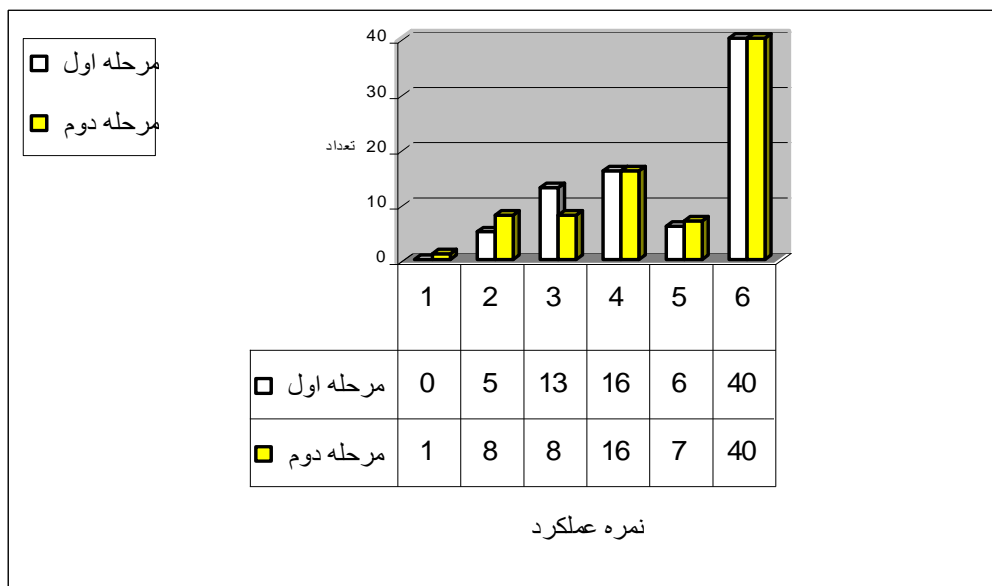
بهداشت فردی یافته ها نشان داد که در گروه شاهد در فاصله دو ارزشیابی میزان آگاهی پدران و مادران تفاوت معنی داری نداشته است، بنابراین در این گروه هیچ عاملی اعم از رادیو، تلویزیون و حتی تاثیر جنسی آموزش به گروه تجربی بر روی آگاهی این گروه تاثیر نداشته است. در گروه تجربی در پدران و مادران نمره آگاهی قبل و پس از آموزش با ($P < .001$) معرف اثر بخشی آموزش داده شده در بین گروه مادران و پدران بوده است.

در ارتباط با هدف مهم پژوهش در تعیین مقایسه نحوه عملکرد خانواده دانش آموزان در زمینه رعایت اصول بهداشت فردی قبل و پس از آموزش اصول بهداشت فردی، جداول بدست آمده حاکی از این مطلب است که در گروه شاهد در مادران بیشترین نمره عملکرد مربوط به نمرات بین ۶-۷ می باشد که در مرحله اول با فراوانی $42/5\%$ درصد و مرحله دوم با فراوانی 45% با $P = 0/452$ اختلاف معنی داری نشان نمی دهد و در بین پدران در همین گروه بیشترین فراوانی چه در مرحله اول و (30%) چه در مرحله دوم (25%) مربوط به نمرات ۶-۷ می باشد و با $P = 0/538$ بدست آمده از نظر آماری اختلاف معنی داری رانشان نمی دهد. و معرف این مطلب است که بین مرحله اول و دوم آموزش تغییری در عملکرد بهداشت فردی گروه شاهد ایجاد نشده است (نمودار شماره ۱ و ۲)

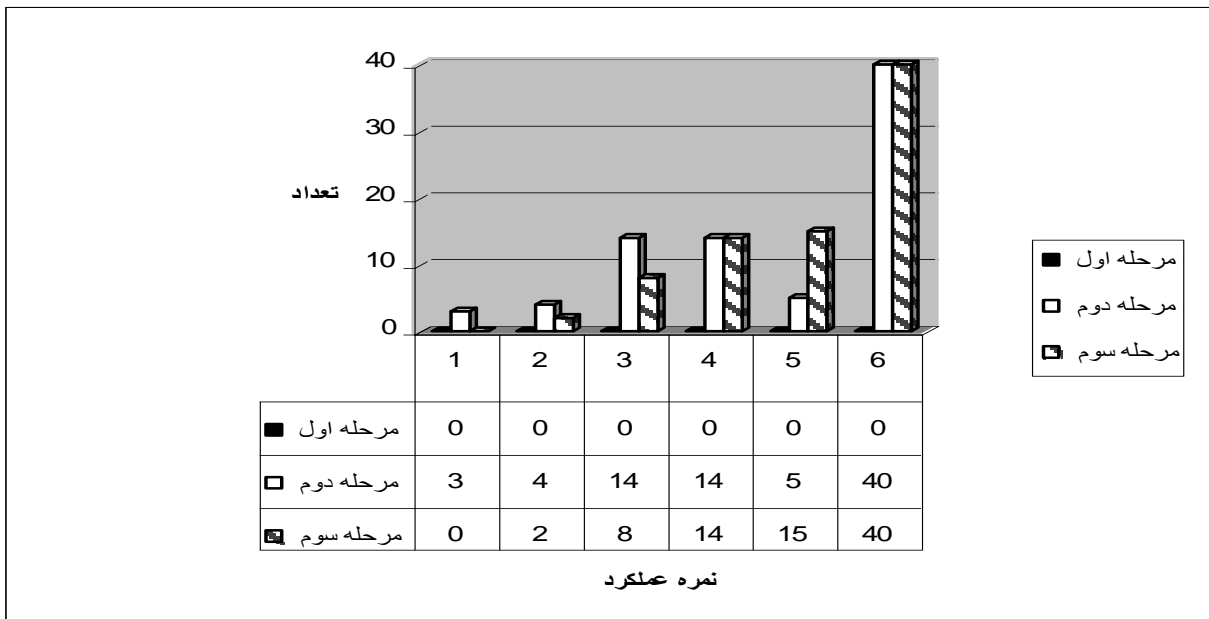
آموزان تشکیل داده اند که به دو گروه ۸۰ نفری و به صورت تصادفی در دو گروه مورد (فرزندانشان اصول بهداشت فردی را طی یک هفته و به روش سخنرانی با جزوه از پیش تعیین شده ای که در واقع خلاصه ای از مفاهیم مد نظر در چهارچوب پنداشتی پژوهش بوده است) و گروه شاهد (شامل خانواده هایی که فرزندانشان این اصول را آموزش ندیده اند) تشکیل شده بودند نمونه گیری پژوهش به صورت آسان و ابزار گرآوری داده ها فرم پرسشنامه دو قسمتی حاوی اطلاعات دموگرافیک و سوالات مربوط به آگاهی و عملکرد خانواده دانش آموزان از بخشی از بهداشت فردی شامل پوست وضمائم آن، بهداشت ودهان و دندان با ۲۴سوال در این زمینه بوده است که به هر سوال درست یک نمره اختصاص یافته و از مجموع نمرات بدست آمده جهت سنجش آگاهی و عملکرد استفاده شده و اطلاعات در دو مرحله یکی قبل از آموزش و دیگری پس از آموزش از نمونه های مورد پژوهش جمع آوری شده است. پس از جمع آوری اطلاعات در دو مرحله قبل و پس از آموزش، اطلاعات مربوط از طریق آزمون T-Test مورد تحلیل قرار گرفته است.

نتایج:

به منظور دستیابی به اهداف پژوهش در تعیین و مقایسه میزان آگاهی خانواده های دانش آموزان قبل و پس از آموزش اصول

نمودار شماره ۱: توزیع فراوانی پدران گروه شاهد بر حسب نمره عملکرد در دو مرحله

نمودار ۲: توزیع فراوانی پدران گروه تجربی بر حسب نمرات عملکرد قبل و بعد از آموزش

در مقایسه اختلاف نمره عملکرد بین پدر و مادر در گروه تجربی هیچ اختلاف معنی داری بین نمره عملکرد در دو گروه مشخص نگردید. ($P < .820$) و نشاندهنده این مطلب است که عملکرد بهداشت فردی پس از آموزش بهداشت به فرزندان بین پدر و مادر تفاوتی نداشته و همگی به نحو یکسان تغییر رفتار داده اند.

و در بررسی اختلاف نمرات آگاهی پدران و مادران گروه تجربی نیز مشخص گردید که در فراگیری بین پدران و مادران اختلاف معنی داری در سطح ۵٪ وجود نداشته است.

در ارتباط با تعیین و مقایسه تفاوت امتیاز آگاهی خانواده دانش آموزان قبل و پس از آموزش اصول بهداشت با مشخصات دموگرافیک، هیچ نوع ارتباط معنی داری بین میزان آگاهی و عملکرد، یافته های دموگرافیک در دو گروه شاهد و مورد در دو گروه مادران و پدران بدست نیامد.

بحث:

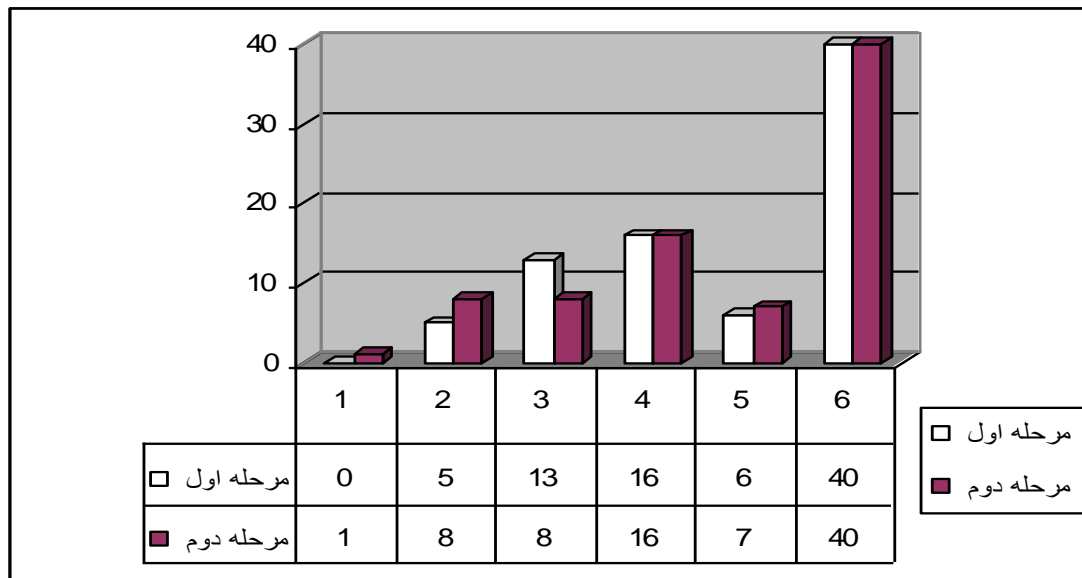
بر اساس تحلیل انجام گرفته در پژوهش فوق می توان نتیجه گیری نمود که میزان آگاهی خانواده ها تحت تاثیر آموزش فرزندانشان ارتقاء یافته است در صورتی که در گروه شاهد این ارتقاء در آگاهی خانواده بوجود نیامده است.

در گروه تجربی مادران بیشترین نمره عملکرد قبل از آموزش ۴۰٪ بین نمرات ۷-۶ بوده است و پس از آموزش ۴۰٪ بین نمرات ۹-۸ بوده است که با $P < .001$ تایید شده و مؤید تاثیر مثبت آموزش به فرزندان بر نحوه عملکرد مادران گروه تجربی بوده است که این مورد پس از آموزش (۳۷/۵٪) ارتقاء یافته و بین نمرات ۹-۸ و ۱۰ می باشد که با $P < .001$ تایید و مؤید این مطلب است که آموزش داده شده به فرزندان بر بهبود عملکرد بهداشت فردی پدران در این گروه مؤثر بوده است (نمودار شماره ۳ و ۴).

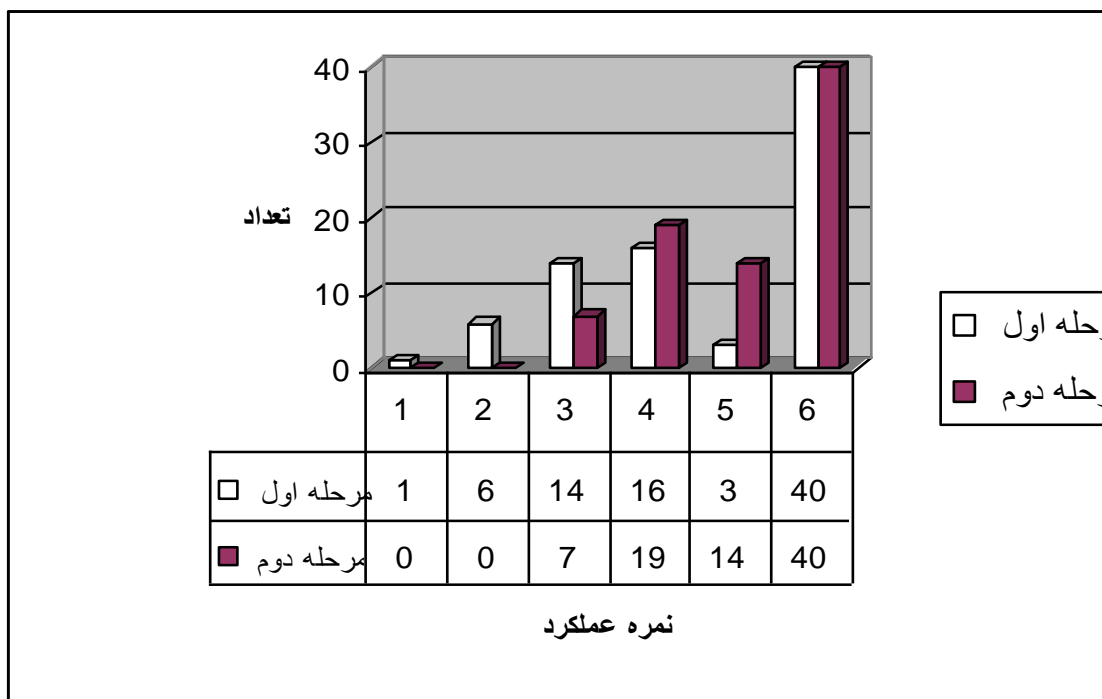
در مقایسه نمره عملکرد بین پدر و مادر در گروه تجربی هیچ اختلاف معنی داری بین نمره عملکرد در دو گروه مشخص نگردید. ($P < .820$) و نشاندهنده این مطلب است که عملکرد بهداشت فردی پس از آموزش بهداشت به فرزندان بین پدر و مادر تفاوتی نداشته و همگی به نحو یکسان تغییر رفتار داده اند.

و در بررسی اختلاف نمرات آگاهی پدران و مادران گروه تجربی نیز مشخص گردید که در فراگیری بین پدران و مادران اختلاف معنی داری در سطح ۵٪ وجود نداشته است.

در ارتباط با تعیین و مقایسه تفاوت امتیاز آگاهی خانواده دانش آموزان قبل و پس از آموزش اصول بهداشت با مشخصات دموگرافیک، هیچ نوع ارتباط معنی داری بین میزان آگاهی و عملکرد، یافته های دموگرافیک در دو گروه شاهد و مورد در دو گروه مادران و پدران بدست نیامد.

نمودار ۳: توزیع فراوانی مادران گروه شاهد برحسب نمره عملکرد در دو مرحله

نمودار ۴: توزیع فراوانی مادران گروه تجربی بر حسب نمرات عملکرد

نتیجه رسید که میانگین نمرات آگاهی از پیشگیری عفونتهای حاد تنفسی و اسهال با استفاده از آزمون مقایسه زوجها تفاوت معنی داری را بین

میانگین ها نشان داد که حاکی از اثر بخشی مشارکت رابطین بهداشت در برنامه آموزش بهداشتی در سطح جامعه می باشد. (۷) الاسوند نیز در یک مطالعه نیمه تجربی با هدف بررسی نقش آموزشی معلمین در بهداشت فردی مدارس ابتدایی اهواز نتیجه گرفت که میزان آگاهی در گروه تجربی با ($P < 0.01$) نسبت به گروه شاهد افزایش چشمگیری داشته این مسئله حاکی از پذیرش مؤثر آموزش در بین دانش آموزان می باشد (۸)

بر اساس نتایج دیگر پژوهش مشخص گردید که آموزش بهداشت فردی به دانش آموزان بر نحوه عملکرد خانواده های آنها در رعایت اصول بهداشت فردی تاثیر دارد. که این مسئله با آزمون آماری T-Test زوج گروه تجربی با اختلاف آمار ($P < .01$) در مادران و ($P < 0.01$) در پدران تایید گردید.

فیوراشیتن در تحقیق خود با هدف بررسی ارتباط و تاثیر آموزش بر خانواده کودکان از دو گروه ۳۵ نفری شاهد و مورد جهت آموزش رفتارهای بهداشتی استفاده گردید بر اساس این تحقیق که بر اساس این فرضیه مورد تایید قرار گرفت مشخص گردید که شاگردان کلاس اول را می توان با اطلاعات علمی در ارتباط با رفتارهای بهداشتی مثلا (فشارخون) آموزش داد و آنگاه آنان آموزش بهداشتی را در ارتباط با این مسئله در خانواده و نزدیکان خود منتقل و این مسئله در کاهش و کنترل فشارخون در آنها کمک خواهد نمود. (۹) سیمون نیز در آموزش بهداشت فردی بر روی کودکان و تغییر عقاید بهداشتی نظیر بهداشت دهان و دندان در آنان اختلاف قابل ملاحظه ای در اطلاعات و دانش افراد بین گروههای تحقیق و کنترل قبل و پس از آموزش برنامه بدست آورد (۱۰) با توجه به مطالب عنوان شده می توان بیان کرد که با توجه به اثر بخشی آموزش بهداشت در تغییر عقاید دانش آموزان این مسئله حائز اهمیت است که ام ... شده در ابتدای امر عقاید دانش آموزان را تحت تاثیر قرار ۱۷

افرادی مناسب جهت انتقال و تعمیم مسائل بهداشتی به خانواده های خود باشند.

به همین جهت می توان یافته های این پژوهش را در موارد ذیل بکار گرفت.

افزایش مربیان آموزش بهداشت در مدارس تا از طریق انتقال غیر مستقیم مطالب آموزش داده شده توسط آنان خانواده های دانش آموزان نیز از این آموزش ها بهره مند گردند. در ضمن این فعالیت می تواند در سطوح مختلف تحصیلی نیز مورد استفاده قرار گیرد.

کاربرد نتایج این پژوهش در پرستاری به نحوی که پرستاران با آموزش مطالب لازم به یکی از اعضاء خانواده ها می توانند موجب انتقال غیر مستقیم این مطالب به خانواده ها نیز گردند.

حسین زاده در پژوهشی نیمه تجربی که با هدف بررسی تاثیر آموزش بر دانش، نگرش و مهارت پرستاران در رابطه با کاهش عوارض شیمی درمانی در تهران انجام نمود. کلیه افراد شاغل در بخشهای شیمی درمانی را با فرم پرسشنامه چند قسمتی مورد نمونه گیری قرار داد و آگاهی، نگرش افراد قبل و پس از برنامه آموزشی مورد بررسی قرار گرفت بر اساس این تحقیق مشخص گردید که اختلاف معنی دار بین دانش، نگرش و مهارت واحدهای مورد پژوهش در قبل و پس از آموزش وجود دارد. (۶)

همچنین آذرمنین نیز در تحقیق تجربی دیگری که جهت بررسی تاثیر مشارکت رابطین بهداشتی در آگاهی مادران جهت پیشگیری و کنترل عفونتهای حاد تنفسی و اسهال کودکان انجام داد به این

نتایج این پژوهش می تواند در شبکه های بهداشتی ومراکز بهداشتی درمانی شهری وروستایی مورد استفاده قرار گرفته تا کمبودهای نیروهای آموزش بهداشت تا حدودی جبران گردد. چون هر مربی بهداشت خوب باید مهارتها و آگاهی های خود را در علوم رفتاری با شناخت کامل از مسائل بهداشتی وحل آنها با روش علمی و منطقی توأم نماید.

منابع:

- ۱- اداره کل تغذیه و بهداشت، راهنمای بهداشت در مدارس، چاپ اول پاییز ۱۳۷۰
- ۲- ایات، اف. ار. "آموزش برای یادگیری" ترجمه پرویز صلاحی تهران: انتشارات دفتر بازآموزی و آموزشهای آزاد، چاپ اول، ۱۳۷۳
- ۳- الاسند، مهرزاد "بررسی نقش آموزشی معلمان در بهداشت فردی مدارس ابتدایی شهرستان اهواز" جهت کارشناسی ارشد، تهران ۱۳۷۲
- ۴- آناستازی، آن و "روان آزمایی" ترجمه محمد تقی براهنی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۶۹
- ۵- حلم سرشت، پریوش و "اصول بهداشت فردی" تهران: انتشارات چهر، ۱۳۷۰

۶- حسین زاده، مریم، "بررسی تاثیر آموزش بر نگرش و مهارت پرستاران در رابطه با کاهش عوارض شیمی درمانی در بیمارستان های وابسته به وزرات بهداشت درمان و آموزش پزشکی"، جهت اخذ پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی ۱۳۷۲

۷- آذرمنین، نسرين، "بررسی اثر مشارکت زنان به عنوان رابطین بهداشتی در آگاهی مادران در رابطه با پیشگیری و کنترل عفونتهای حاد تنفسی" جهت اخذ پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۲

۸- الاسوند، مهرزاد، "بررسی نقش آموزشی معلمان در بهداشت فردی مدارس ابتدایی شهرستان اهواز"، جهت اخذ پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۲

9-Stein F.M, .Parterres in evaluation. M Millinn, London. 1990

10- Simmonds, J, .making health education work. , American public health association , Washington, NewYork 1990

Investigating the effect of Individual health education on Knowledge and practice of students in shiraz sajadieh town

Sobhanian .S (M.S)
Mosslanejad .D(M.S)

Abstract :

Introduction:

Public health is one of the most Important factors that Development of each community Depend to it . and health education is very important because community health is depent to community cooperation.

This research with aim of determine the effect of individual health teaching on knowledge and practice of student's families was done .

Method:

Determine the effect of teaching individual health on knowledge and practice of student's families This research is a quasi experimental study containing case and control groups : the case group was contained of 80 student s' parents and the control group was selected the same as the case group .

The sampling method was convenient methods and Data gathering performed by questionnaire in two steps before and after students education

Results & Conclusion :

The data was analyzed by pair T-Test in both group that in case group was significant difference between before and after education ($p < 0.05$) but in control group haven't been seen significant differences.

Key word : education, knowledge /practice/Individual health.
